

nurima, ja oma teenistusse saatma hakanut. Inimene ei ole aga veel ammugi kõige loomu jõudega valmis, mis Taewaisa senna sisse on loonut.

Siin tahame aga tähelepanemist üfsinda wee juures käsitte wõtta, ja mis tema põllumehele teeb, ilma kää töö, masinate ja laewade ajamises, mere ja järwe, kanalite peale waatamata.

Põllumehe wee tarwitus ei seisa üfsinda joomise, k'etmise ja oma elajate ihu puhastamise wees, ei waid ka veel suuremal jaul taimede toitmises, weiksest roostist kunni kõige suurema metsa puudeni. Ilma weeta saab maapind pea lagedaks liiwa kõrbeks, ja kalade elust ei wõi jutugi olla.

Taewast langeb tema, taewasse tõuseb tema, igaweses wabetuses. Wiim toidab küll meie rohtu ja wilja, annab hallikatele jõudu wett joogi tarwis ette tuua, meie peame teda kui Jumala audi tänuga wastu wõtma, aga wiima ette tuua ei ole mitte meie jõus ega wäes.

Rõida mõtlewad esimesed inimesed ja nende järeltulijad, kui meie aga nende maade peale waatame, kus nemad loomu algusel ja esimese aasta sadades elastwad, siis leiame, et need kohad liiwa kõrbeteks on saanud. See aeab meid järele mõtlemisega küsima: Kas maailma elu ise aegamööda paradiisi aiad koldaks kõrbeks ümbermuudab, wõi on see inimese oma süi? Kus on Ninewe, kus määrata suur Babilon? Eks nende asemed ole kõrbes.

Waatame nüüd kõige wanemate rahwade elu korda, siis näitab see meile niisugust lugu, et nende elu asemed aega mööda pidwad kõrbeks ennast ümbermuutma.

Ümber hulluja karjapidaja, kui tema järrelkäia põllumees wõtis igal pool looduse käest rikaliku annet wastu ja löpis maa pinna jõud ühes kogas otta siis läks ta teise paika. Suwel elas karjapidaja nii lina orus, kui seal rohi kaswis, kuiwas ta seal ära, siis ronis ta oma karjaga mäe künkale, kus hallikad ja metsad robu halja ditstwad, aga mets oli temale wastu meelt, et tema sees karja kaotajad liiskjad metselajad ennast warjastwad, sellegärast püüdis ta igal pool karjamaad laastada ja metsa wähendada.

Põllu pidaja tarwitab ilma metsata maad oma wiljale, kus päikene igalt poolt peale paistab, aga nii kaotaja metsale ei ole ta koguniste kui karjaga ümberhulluja, sest mets annab põllumehele wäiksed majade ehitamiseks, põllu riistade tegemiseks ja teedab tema toitu pehmeks, aga aega mööda nägi põllumees, et metsa alune seisnud maa temale enam wilja andis kui furnatut maa pind, sellegärast laostas ta uut maad metsa alt põllumaaks juurde ja jättis wana põllu puksama ja rõdwis enam ja enam metsa, ning tegi maapinda paljaks.

Niisugune omet on meie päewadeni Bene musta mulla pinna maa pidajate juurde jäenut. Ja eiste kui abju lütte igal pool puudus, hakas rahwas ka metsast weedike lugu pidama teda hoidma ja kaitsma. Kest Europa rahwade juures on metsa eest juba aasta sadade eest hoost kantut ja teda kaitsut, aga meie Bene määratumas riigis kaotas teda iga üks, kunni wiimsed aastat wee ja wuu nälga mojasie tõiwad ja kroonu poolt käsu läbi raiskamisele tamm ette tehti. Ka Siwi, Eesti ja Kuuramaal on wiimse sada aasta sees suurema jao suure maa põllu pidajaid metsa hoidma hakanut, aga talu rahwa juures ei ole seda veel suurt rentmaade peal leida, waid nemad mõtlewad, et Jumala metsa iga üks oma tahtmise järele tarwitada ehk raisata wõib. (Kõige enam wetsa raiskawad meie Balti kubermangudes linnad, ja mõisades wiina kõögid ja wiimisel ajal raudtee, mitmed müistwad oma metsa puid ka wõerale maale.)

Iga üks teab, et metsast lageda kõwa maa ehk karjast tallatut maapind woi oma sisse ruttu ei ime, mispärast wesi kobe ära woolab ja jõede madala kohtades hirmsad uputuse kahju sünnitab, mispärast seda bāda Europas tihiti ette tuleb, aga enuemat ajal imes metsa sambla kord ja kobe maa wee kobe oma sisse ja saatis teda aegamööda õburuumi hallikate ehk maa põbja veel mere poole, aga sellegi pärast antakse metsale mitmes kogas veel wābe wiima sünnitamise ann ja seda selle pärast, et meie maal kõige suuremad wiima sünnitajad pāāwa pōōrded on, lusiweega